ורבנן לא נכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית ורבי אלעאי איידי דהאי קדושת דמים והאי קדושת הגוף פסיק להו והדר ערבי להו ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי דתניא (א) ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות [א]טבל וחולין מעורבים זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של ישראל חייב ושל עובד כוכבים פטור עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר [ב]יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל [ג]שותפות דעובד כוכבים דברי הכל חייבת ואי בעית אימא תרוייהו לר' אלעאי מצאנך נפקא שותפות דעובד כוכבים מאי טעמא דלא מייחדא ליה [ד]לישראל נמי לא מייחדא ליה ורבנן עובד כוכבים לאו בר חיובא הוא ישראל בר חיובא הוא אמר רבא מודה רבי אלעאי בתרומה אע"ג דכתיב [1]דגנך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא תרומותיכם אלא דגנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים חלה אע"ג דכתיב ראשית ואיכא למימר נילף ראשית ראשית מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא כתב רחמנא [2]עריסותיכם אלא טעמא דכתיב עריסותיכם הא לאו הכי הוה אמינא נילף ראשית ראשית מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה ה"נ אלא עריסותיכם למה לי כדי עריסותיכם פאה אע"ג דכתיב שדך דידך אין שותפות לא כתב רחמנא [3]ובקצרכם את קציר ארצכם אלא שדך ל"ל למעוטי שותפות עובד כוכבים בכורה אע"ג דכתיב [4]כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא [5]ובכורות בקרכם וצאנכם אלא בקרך (ה) וצאנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים מזוזה אף על גב דכתיב [6]ביתך דידך אין שותפות לא כתב רחמנא [7]למען ירבו ימיכם וימי בניכם ואלא ביתך למאי אתא לכדרבה (ו) דאמר רבה

דרך

ורבנן לא לכתוב לא וי"ו ולא ראשית. וא"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב צאנך ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדבריך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי. מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק בין של עובד כוכבים לגמרי בין של שותפות אבל בגז אין סברא לחלק שבכל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו צאנך ותימה דא"כ מה איצטריך לרבנן קרא דצאנך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק (ד) נ"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור ואיצטריך צאנך לשל שותפות אך לפי' קמא בקונטרס לדגנך אתא ולא דיגון עובד כוכבים נ"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פוטר בראשית הגז אימא צאנך למעוטי של עובד כוכבים אבל שותפות עובד כוכבים חייב: **אמר** רבא ומודה רבי אלעאי בתרומה. נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים טפי משל ישראל דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה צריך בכל הנהו למייתי קרא לרבות שותפות ישראל:

ביתך

ורבנן לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית. רבנן אמרי לך אי ס"ד איתקוש למידי לא נכתוב לא ראשית לאפסוקינהו ולא וי"ו למהדר ערבינהו אלא ודאי אפסקינהו ולא תקשינהו להכי כי היכי דאייתר לך צאנך לשותפות ישראל (א) אבל דגנך [דברים יח] למעוטי שותפות עובד כוכבים מתרומה וצאנך [שם] לשותפות העובד כוכבים בגז אבל לשותפות ישראל לא אייתר קרא: תרומה קדושת הגוף שאסורה לזרים וראשית הגז קדושת דמים ממונא בעלמא וקדושה לאו דוקא: **פסיק** (ב). אורחיה לאפסקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר אייתר צאנך למיפטר שותפות דישראל: **ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי.** חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שותפות דעובד כוכבים בראשית הגז בהיקשא דתרומה הילכך צאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתא ודגנך למעוטי דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרינן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז.) מירוח העובד כוכבים פוטר אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולאשמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמצאנך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שותפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אבל צאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו צאנך: **שלקחו שדה.** שקנו שדה בשותפות: **טבל וחולין מעורבין זה בזה.** ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר אליו טבל ואליו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר. ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי[ב] שאם בא להפריש נמצא מפריש מן הפטור על החיוב. ולי נראה שיש לו תקנה בשני צדדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חציו שאין חייב אלא חציו ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חציו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטר את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין מחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל [תרומות פ"א מ"ה] אין תורמין מזה על זה וקתני צובר את גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן [ג]שבו על הישן שבו (ג) וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר הכא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבללו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מיניה וביה יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור. ובתוספתא דדמאי (פרק ה הי"ד) מצאתי דטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבטבל ואיני יודע מהו. ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חציו ואם הפריש לפי כולו דנמצא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד נ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ורשב"ג [כ"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר: **ואי בעית אימא.** לא תדחק למימר הדר ערביה דתרוייהו בין שותפות עובד כוכבים בין שותפות ישראל לרבי אלעאי מצאנך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שותפות לא שנא דעובד כוכבים ולא שנא דישראל: **ישראל בר חיובא הוא.** וכל ישראל נקראין בלשון יחיד[ו] ולא מיוחד בעינן ובלבד שאוכל לקרות בה צאן של ישראל: **אמר רבא.** אע"פ דפטר ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא: **תרומותיכם.** משמע לשנים: **אדרבה נילף מתרומה.** לחיובא דהא בתרומה נמי כתיב ראשית [דברים יח] ושותפות חייבת בה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות ח:): **למה לי.** קרא עריסותיכם לחיובא בשותפות: **כדי עריסותיכם.** במדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין ציפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה כדאמרינן בעירובין בפ' כילד משתתפין (דף פג:). איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה י"ח קבין קב ד' לוגין הרי איפה ע"ב לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ולשני לוגין שהן י"ב ביצים עשירית שלהן ביצה וחומש הרי שבעת לוגין וביצה וחומש ביצה והלוג ששה ביצים הרי מ"ג ביצים וחומש: **ארצכם.** של שנים הוא אומר: **בקרך וצאנך.** כל הבכור וגו' הרי כתיב ובכורות בקרכם וצאנכם אפילו לשנים:

דרך

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' כ טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף יא:

יא ג מיי' פ"ד שם הל' ת טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף לה:

יב ד מיי' פ"ו מהלכות בכורים הל' ו טוש"ע יו"ד סי' של סעיף ג:

יג ה מיי' פ"ד מהלכות בכורים הל' א טוש"ע יו"ד סי' שכ סעיף ג:

יד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

◆

תורה אור השלם

1. ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו: דברים יח ד
2. ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה: במדבר טו כ
3. ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ויקרא יט ט
4. כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליי אלהיך לא תעבד בבכר שורך ולא תגז בכור צאנך: דברים טו יט
5. והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם: דברים יב ו
6. וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך: דברים ו ט
7. למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יי לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: דברים יא כא

◆

שיטה מקובצת

א] וצאנך למה לי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ב' ע"א: ב] ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאין ברירה ואם בא להפריש נמצא: ג] ומן הישן על הישן שבו וכי היכי דיש חדש וישן בחולין:

מסורת הש"ס

א) [עירובין ח.] גיטין מז. [תוספתא תרומות פ"ג ה"י], ב) [עירובין לז: וש"נ], ג) דישראל, ד) [מנחות סז.], ה) [יומא יא: ע"ש מנחות לד.], ו) [מכות כג:].

◆

גליון הש"ס

גמ' ואלא ביתך למאי אתא. עי' מנחות דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית וברשב"א בחידושיו שבת דף קלא ע"ב ד"ה הואיל:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבנן וכו' לשותפות ישראל אלא דגנך: (ב) ד"ה פסיק להו אורחיה: (ג) ד"ה טבל וחולין וכו' ומן הישן שבו על הישן שבו דכי היכא דאיכא חדש וישן בחולין הכי נמי איכא חדש וישן במעשר כצ"ל: (ד) תוס' ד"ה ואיבעית אימא וכו' שאין סברא לחלק אלא נ"ל:

◆

מוסף רש"י

טבל וחולין מעורבים. אין לך כל חטה וחטה שאין חציה טבל וחציה חולין, שחלק העכו"ם פטור, ואף לאחר שחלקו התבואה הלוקח מן העכו"ם צריך לעשר, וישראל צריך לעשר את שלו מיניה וביה ולא ממנו על טבל גמור ולא מטבל גמור עליו, מפני שמפריש מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור, אבל כי מעשר מיניה וביה מעשר שלם נמצא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו (גיטין מז:). **של ישראל** חייב. לאחר שחלקו הוי של ישראל טבל גמור ומעשר ממנו על אחר ומאחר עליו, דיש ברירה, ושל עובד כוכבים פטור. לגמרי, ולת"ק אין ברירה ואפילו חלקו בספיקא הן עומדין (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones